

ادبیات و نگارش فارسی

(درسنامه‌ی دانشگاهی)

گزینش و تألیف

محمدعلی رضایی

(عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران)

انتشارات علوم‌پویا

سرشناسه	: رضایی، محمدعلی، ۱۳۴۵-
عنوان و نام پدیدآور	: ادبیات و نگارش فارسی (درسنامه‌ی دانشگاهی) / گزینش و تألیف محمدعلی رضایی.
مشخصات نشر	: تهران: علوم پویا: امیدانقلاب، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	: ۲۲۴ ص.
شابک	: 978-622-95659-3-3
وضعیت فهرست‌نویسی	: فنیای مختصر
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۲۵۶۱۵

✉ nashr.olompuya@gmail.com

انتشارات علوم پویا (عضو انجمن ناشران دانشگاهی)

نام کتاب	: ادبیات و نگارش فارسی (درسنامه‌ی دانشگاهی)
گزینش و تألیف	: محمدعلی رضایی
ناشر	: علوم پویا
ناشر همکار	: میدانقلاب
حروفچینی	: انتشارات علوم پویا
حروف‌نگار و صفحه‌آرا	: سوزن مدرسه
نوبت چاپ	: اول ۱۳۹۸
تیراژ	: ۱۱۰۰
قیمت	: ۴۸۰۰۰۰ ریال
چاپ و صحافی	: عطا-چاووش
لینتوگرافی	: فرانقش
ناظر فنی چاپ	: مهدی طورانیان
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۶۵۹-۳-۳

مراکز فروش:

دفتر انتشارات و پخش کتاب علوم پویا: میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، نبش کوچه نوروز، پلاک ۵۱، واحد ۱
 تلفن: ۶۶۹۶۰۷۷۳ و ۶۶۴۱۹۵۶۷ تلفکس: ۶۶۹۶۰۷۷۲
 پخش کتاب دانشوران: خیابان انقلاب، خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، نبش خیابان وحید نظری- پلاک ۱۴۲
 تلفن: ۶۶۴۰۰۱۴۴-۶۶۴۰۰۲۲۰
 علم گستر سپاهان: ۰۳۱۱-۲۲۱۹۹۷۸-۹

«با توجه به قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان، مصوب سال ۱۳۴۸، کلیه حقوق و حق چاپ متن، طرح روی جلد و عنوان کتاب برای انتشارات امیدانقلاب محفوظ است. هرکس تمام یا قسمتی از این اثر را، بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا عرضه کند مسود پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت»

پیشگفتار

هزاران سال پهنی ادب فارسی، آنچنان بر عمق و جان تمامی ایرانیان تاثیر گذاشته است که در هیچ برهه‌ای از زندگی شان نه تنها خود را از آن بی نیاز نمی‌بینند بلکه در لحظه‌های بسیار شگرف بی‌آنکه بفهمند در پناه آن خزیده و آرامش روحی خود را از آن طلب می‌کنند.

قطع یقین تعداد بیشتری از جوانان در طی دروان تحصیل خود تا بدو ورود به دانشگاه فقط به صورت یک علم منقول به آن نگاه می‌کنند که بتوانند از پس جواب دادن به چند سوال چهار گزینه‌ای برآیند و امتیازی کسب کنند، اما زمانی که بیشتر در دایره‌ی وسیع‌تر جامعه قرار می‌گیرند و احساسات و عواطف شان از یک طرف و تعقل و اندیشه‌شان از طرفی دیگر در معرض مجهمی حوادث و اتفاقات روزگار قرار می‌گیرد، چه بسا در این زمان است که تنها شعر و نثر دلنشین و پُر از ادب فارسی است که همدم روح و جان و عقل شان شده و آنان را به اوج قلّه‌های آراستگی و شورگی می‌رساند.

در این کتاب با تمام فشردگی در عین حال مجمل بودنش سعی کرده‌ام تا بیشتر با متون کهن و معاصر سر و کار داشته باشی و با جایی که ممکن است از خوانش خلاق بهره برده و به نتایج مفید و بهره‌مند برسیم. به چند سبب تا آنست متونی بیشتر از این حجم و چه بسا از دید منتقدان مهمتر از این را در کتاب حاضر نگذاشتم. اما از آنجا که معتقدم مهمترین اصل در قدم اول خوانش متون ادبی، احساس لذت و آراستگی و در رجات بعدی رسیدن به خواسته‌هایی است که در بافت تمامی متون، موجود است. در بخش پایانی هم به مقدار اندکی از اصطلاحات و علوم و دانش‌های ادبی پرداخته‌ام که یقیناً آشنایی با آنها در درک لذت و پاسخ‌گویی به بخشی از پرسش‌های مرتبط با ادبیات مفید واقع خواهد بود.

بر خود لازم می‌دانم که از استادان فرهیخته و گرامی خودم جناب آقای دکتر امیر اسماعیل آذر و دکتر فرهاد طهماسبی و دکتر احمد خاتمی نهایت سپاس و قدردانی را به خودم و شما که آنچه از این بزرگواران آموختم توشه‌ی راهم در این وادی بی‌پایان زبان و ادب فارسی شد.

در پایان از تمامی عزیزان صاحب‌نظر و نکته‌سنج چشم‌آن دارم که مرا منت‌دار خود ساخته و کاستی‌های موجود را گوشزد کنند تا در مراحل بعدی پیشنهادها و انتقاداتشان چراغی فرا راه بنده باشد که «مَنْ عَلَّمَنِي حَرْفًا فَقَدْ صَيَّرَنِي عَبْدًا».

از تمامی عزیزانی که به هر نوعی در انجام این کتاب دخیل بودند بخصوص مدیرمسئول نشر علوم پویا آقای مهدی طورانیان و همکارانشان نهایت امتنان و سپاسگزاری را دارم.

فهرست

پیشگفتار

بخش اول: متون کهن فارسی، نمونه‌هایی

از نظم و نثر..... ۱

فصل اول: شعر کهن فارسی..... ۲

۳..... سرآغاز دفته.....

۵..... رودکی سمرقندی.....

۶..... فرخی سیستانی.....

۸..... فردوسی طوسی.....

۱۰..... عنصری بلخی.....

۱۲..... ناصر خسرو قبادیانی.....

۴..... مسعود سعد سلمان.....

۱۶..... خیام نیشابوری.....

۱۷..... سنایی غزنوی.....

۱۹..... انوری ابیوردی.....

۲۰..... خاقانی شروانی.....

۲۲..... نظامی گنجوی.....

۲۴..... عطار نیشابوری.....

۲۷..... جلال‌الدین محمد بلخی.....

۳۱..... فخرالدین عراقی.....

۳۲..... سعدی شیرازی.....

۳۵..... حافظ شیرازی.....

۳۶..... جامی.....

۳۹..... وحشی بافقی.....

۴۰..... صائب تبریزی.....

۴۲..... فروغی بسطامی.....

فصل دوم: نثر کهن فارسی..... ۴۳

۴۵..... تاریخ بلعمری.....

۴۸..... تاریخ بیهقی.....

۵۰..... قابوسنامه.....

۵۲..... سیاست‌نامه.....

۵۳..... اسرارالتوحید.....

۵۴..... سفرنامه‌ی ناصر خسرو.....

۵۶..... کلیله و دمنه.....

۶۰..... مرزبان‌نامه.....

۶۳..... تاریخ جهانگشا.....

۶۶..... رساله‌ی دلگشا عید زاکانی.....

بخش دوم: متون معاصر فارسی، نمونه‌هایی

از نظم و نثر..... ۶۹

فصل اول: شعر معاصر فارسی..... ۷۰

۷۱..... «اک الشعرای بهار».....

۷۲..... اسیر میرزا.....

۷۴..... علیرضا کریم‌مخدا.....

۷۶..... میرزادعلی عشق.....

۷۷..... عارف قزوینی.....

۷۹..... فرخی یزدی.....

۸۰..... پروین اعتصامی.....

۸۲..... نیما یوشیج.....

۸۷..... فریدون توللی.....

۹۰..... فریدون مشیری.....

۹۵..... هوشنگ ابتهاج.....

۹۹..... مهدی اخوان ثالث.....

۱۰۳..... احمد شاملو.....

۱۱۱..... فروغ فرخزاد.....

۱۱۷..... سهراب سپهری.....

۱۲۱..... محمدحسین شهریار.....

۱۷۱	سمیح القاسم
۱۷۳	علی احمد سعیداسیر
۱۷۶	محمد الفیتوری
۱۷۸	بدر شاکر السیاب
۱۸۰	بلند الحیدری
۱۸۲	ویسلاوا شیمبورسکا
۱۸۴	نزار قبانی
۱۸۶	عبدالوهاب البیاتی
۱۸۸	ناظم حکمت
۱۹۱	بخش چهارم: علوم و دانش‌های ادبی
۱۹۳	سبک‌های شعر فارسی
۱۹۹	سبک‌های نثر فارسی
۲۰۲	گونه‌های ادبی و تقسیم‌بندی آنها
۲۰۴	داستان و انواع آن
۲۰۵	نکاتی چند از شیوه‌ی خط فارسی
۲۰۸	کاربرد علائم و نشانه‌ها در نگارش
۲۱۳	آبانه

۱۲۴	رهی معیری
۱۲۵	معینی کرمانشاهی
۱۲۷	سیاوش کسرائی
۱۳۳	سیمین بهبهانی
۱۳۵	حمید مصدق
۱۳۸	محمد رضا شفیعی کدکنی
۱۴۰	حسین منزوی
۱۴۱	قیصر امین‌پور
۱۴۳	محمدعلی بهمن
۱۴۷	فصل دوم: نثر معاصر فارسی
۱۴۹	سید محمدعلی جلال‌زاده
۱۵۲	صادق هدایت
۱۵۶	بزرگ علوی
۱۶۰	صادق چوبک
۱۶۱	جلال آل احمد
	بخش سوم: نمونه‌ای از شعر شاعران مقاومت
۱۶۷	جهان
۱۶۹	محمود درویش